лейна

ижка на разградското

Д-во „ЛЕСЪ“

по случай

25-годишнината му

1901 — 1926 г.

РАЗГРАДЪ
Печатница Ал. Иванчевъ
1926 год.

Юбилейна

КНИЖКА НА РАЗГРАДСКОТО

Д-ВО „ЛЕСЪ“

ПО СЛУЧАЙ

25 ГОДИШНИНАТА МУ

1901 — 1926 г.

РАЗГРАДЪ
Печатница Ал. Иванчевъ
1926 год.

УНИВЕРСАЛНА НАУЧНА БИБЛИОТЕКА
гр. РАЗГРАД
ИНВ. №

ОКРЪЖНА БИБЛИОТЕКА
РАЗГРАД

Вмѣсто предговоръ.

Навършиха се вечъ 25 години отъ основаването на д-во „ЛЕСЪ", което съ своитѣ ентусиазирани членове още веднага следъ формирането си предприе трудното, но свѣтло дѣло,—залесяването на мѣстностьта, кждето сега се гордо шири красивиятъ ни паркъ.

По тоя случай, въ общото годишно събрание на дружеството,—10 май 1925 г., се реши да се отпразднува тая 25 годишнина на 20 юний т. г. съ единъ скроменъ юбилей.

Чествувайки това свѣтло дѣло на частната инициатива, нека всички, млади и стари, проникнати отъ почитъ къмъ самото дѣло и отъ признателность къмъ негозитѣ създатели, да дадемъ тържествено обещание, че съ всички сили ще подпомагаме неговото преуспѣване.

гр. Разградъ, Юний 1926 година.

г. ИВ. В. СВИРАЧЕВЪ

Главенъ инициаторъ и дългогодишенъ председатель на д-во „Лесъ", - Роденъ 7. I. 1859 г. въ гр. Чирпанъ.

I. Инициатива за основаване на дружеството.

Презъ 1901 г.—8 Февруарий се основа въ гр. Разградъ *дружество „Лесъ"*, за залесяване околноститѣ на града, който тогава бѣше заобиколенъ съ грозящи вѣковни турски гробища и буниша.

Главниятъ инициаторъ за създаването на, това дружество е билъ Разградскиятъ гражданинъ, скроменъ обществен служитель, г-нъ Иванъ В. Свирачевъ, родомъ отъ гр. Чирпанъ.

За тая цель г. Свирачевъ потърсилъ съчувственици и такива е намѣрилъ въ лицето на г. г. Брайко Бозовъ, тогавашенъ Разградски лесничей, и Д-ръ Банковъ, презъ това време управитель на Разградската окр. болница, построена въ самитѣ турски гробища.

Отъ тѣхно име е била издадена покана до по-интелигентнитѣ граждани да се явятъ на 8 февруарий 1901 г. въ салона на хотелъ „София" на събрание, за да се вземе решение за съставянето *дружество за залесяване.*

Събранието се е състояло и единодушно се е взело решение да се основе такова дружество.

Ето и текста на самия протоколъ отъ станалото събрание, писанъ отъ г-нъ Свирачевъ:

Протоколъ

„Днесъ, 8 февруарий 1901 год., съгласно издадената покана отъ г-да Д-ръ Банковъ, Бр. Бозовъ и Иванъ Свирачевъ, инициатори за съставянето дружество за залесяване околноститѣ на гр. Разградъ, стана първо събрание въ хотелъ „София", въ при-

сѫтствието на горепоменатитѣ г-да и на г. г. Д-ръ Ангеловъ (сѫдия), капитанъ Ненозъ, Ф Гиневъ (учитель), Д. Йоцовъ (учитель), Юрданъ Г. Рашевъ (учитель), Димитръ Икономовъ (адвокатъ), Никола Вѫзеловъ (адвокатъ), П. Павликяновъ (кондукторъ), Никола Хр. Марковъ (търговецъ), А. Марковичъ (учитель) Вацлавъ Трунечекъ (чехъ-учитель), Коста Симеоновъ (сѫд. следователь) Константинъ Кръстевъ (прокуроръ), Д-ръ Д. Пенчевъ (лѣкарь), Д-ръ Иванчевъ (лѣкарь), полковникъ Г. Тодоровъ, Никола Ненчевъ (адвокатъ) и х. Влайчо Киряковъ (търговецъ), за да се размѣнятъ мисли за съставянето на подобно дружество.

Пръвъ взе думата г. Брайко Бозовъ, който съ една кратка речь разви идеята за залесяването и основаването на такова едно културно дружество, тъй като Разградската община, макаръ и отдавна да проектира да залеси околноститѣ на града, особно турскитѣ гробища, които за цельта сѫ на най-удобно мѣсто, нѣма да сгори това, за да не губи избирателнитѣ гласове на турцитѣ. „Ето защо, добави г. Бозовъ, по отношение на гр. Разградъ, трѣбва да вземе грижата за залесяването частната инициатива—едно дружество, което ще извърши единъ патриотически дългъ, тъй като залесяването на едни пусти мѣста около единъ градъ, освенъ гдето ще усладява человѣческата душа, но въ хигиенническо отношение ще принесе голѣма полза".

Следъ като говориха и други отъ присѫтствующитѣ въ полза на това културно дѣло, подложи се въпроса на гласуване и събранието единодушно прие да се основе дружеството за залесяване околноститѣ на гр. Разградъ.

Подиръ това се избра една петочленна комисия отъ г-да Бр. Бозовъ, Ив. Свирачевъ, А. Марковичъ, капитанъ Ненозъ и П. Павликяновъ, която въ най-кѫсо време да състави проекто-устава на бѫдещето дружество и на 10 того вечерьта да свика събрание въ сѫщия хотелъ за гласуването и приемането му. Въ това сѫщото събрание да се избере и настоятелство на дружеството.

Независимо отъ това, комисията да направи покана къмъ гражданитѣ да присѫтствуватъ на 11 того следъ отпускъ на църква въ читалищния салонъ, гдето да се държи сказка за ползата отъ залесяването околностьта на Разградъ и се поканятъ присѫтствующитѣ граждани да се запишатъ за членове на дружеството.

Събранието се закри въ часътъ 7 $^{1}/_{2}$ сл. обѣдъ".

Подписали протокола присѫтствующитѣ горепоменати лица.

Събранието, за гласуване и одобрение проекто устава и за избиране настоятелство на дружеството, се е състояло на 14 Февруарий с. г. въ хотелъ „София" подъ председателството на г. Свирачевъ. Устава съ малки измѣнения е билъ приетъ, следъ което се пристѫпило къмъ избиране първото настоятелство. Преди това г. Свирачевъ е апелиралъ къмъ събранието, щото за председатель на дружеството, както сега, така и за напредъ, да се избира Разградскиятъ лесничей, който и да билъ той, тъй като залесяването е негова компетентность. Това предложение единодушно се приело и изборътъ е далъ следния резултатъ: Председатель: Брайко Бозовъ, П. Председатель: Д-ръ Банковъ, Секретарь: Ив. Свирачевъ, Касиеръ: Д-ръ Д. Пенчевъ.

Членове съветници: А. Атанасовъ, А. Марковичъ, Я. Маноловъ, Д. Икономовъ и В. Килифарски.

II. Залесяването и почнатитѣ борби отъ турци и българи противъ дружеството.

Веднага съ поемане управлението на дружеството, настоятелството е издало единъ позивъ къмъ гражданитѣ, учителитѣ и ученицитѣ да се притекатъ на помощь за залесяване опредѣленото мѣсто въ турскитѣ гробища, западно отъ държавната болница. Ентусиазмътъ билъ неописуемъ. По-вече отъ 200 души се явили, между които и около 20 госпожи и госпожици, съ лопати и търнакопи и работата се започнала съ пѣсни и веселби—едни ваделе надгробнитѣ камъни, други копаели дупки, трети ограждали мѣстото подъ ржководството на кондуктора П. Павликяновъ, четвърти засаждали доставенитѣ отъ г. Бозова млади горски дръвчета: липи, явори, брекини, брѣстове и др. и до 10 мартъ се е залесило едно пространство около 15 декара, предимно по границитѣ на мѣстата, опредѣлени за алеи.

На 5 априлъ се е засѣло приготвеното за разсадникъ мѣсто съ семена отъ горска култура—явори, акации, осени и др. И така къмъ 1 май всички засадени дръвчета се разеленили и паркътъ, както вече посетителитѣ го нарекли, станалъ любимо мѣсто за разходка на гражданитѣ.

Презъ м. августъ с. г. известни тогава партизани, които опустошавали прочутата държавна гора „Махзаръ паша" и които лесничея г. Бозовъ ограничилъ да вършатъ това, заминали за София и успѣли въ задкулисната си мисия, да бѫде уволненъ дѣятелниятъ и честенъ лесничей г. Бозовъ и на негово мѣсто билъ назначенъ Хр. Янчевъ, вследствие на което горитѣ пакъ започнали да се опустошаватъ. Така дружеството „Лесь" съ неговото уволнение изгубило единъ отъ най-дѣятелнитѣ си ржководители по залесяването.

Понеже г Бозовъ, вследствие уволнението му, си подалъ оставката като председатель на настоятелството на Д-во „Лесъ" и заминалъ за Русе да си търси работа, по поводъ на това се свикало общо събрание и за председатель на неговото мѣсто билъ избранъ новия лесничей Хр. Янчевъ. За голѣма жалость, обаче, той не проявилъ никаква дейность, затова въ главното годишно събрание, станало презъ м. мартъ 1902 година, единодушно е билъ избранъ за председатель Из. Свирачевъ, инициаторътъ за съставянето на д во „лесъ", който поема управлението на дружеството и всичката работа по залесяването на парка се възложила нему.

Противъ г. Свирачевъ, въ качеството му на председатель на дружеството и като окол. началникъ въ Разградъ презъ 1902 г. се завела упорита борба. Турцитѣ. водени отъ тогава известния въ града фанатикъ Хаджи Бей, подали оплакване до Великия Везиръ въ Цариградъ, че българитѣ въ Разградъ, на чело съ окол. началникъ, уничтожили и разграбили свещенитѣ паметници на турскитѣ гробища и съ това извършили цѣло светотатство надъ памятьта на хилядитѣ покойници мохамедани. Това оплакване е било съобщено отъ В. Везиръ, чрезъ турския представитель въ София, на министра на Външнитѣ работи г. Даневъ, който, минувайки презъ града ни за Варна, отбилъ се въ

градската община и помолилъ кмета да прати единъ разсиленъ да извика окол. началникъ да се яви при него. Последниятъ веднага се явилъ, и министрътъ поискалъ обяснение по оплакването на турцитѣ. Началникътъ Свирачевъ отговорилъ, че когато се е започнало залесяването и когато сж вадени надгробнитѣ камъни, не е билъ тогава окол. н-къ, следователно не може да отговаря като такъвъ предъ никого, а само по сждебенъ редъ, като частно лице и членъ на д-во „Лесъ".

Въ тоя моментъ, когато министрътъ е разпитвалъ началника, навлѣзли въ общинското управление около 20 души турци, на чело съ Хаджи Бей и казватъ на министра: „Ето този, околийскиятъ началникъ, разруши гробищата ни, които отъ вѣкове сжществуватъ и за това искаме наказанието му".

Понеже г. Даневъ не знаелъ да говори турски, г. Свирачевъ го помолилъ той да имъ отговори. Министрътъ се съгласилъ, но съ условие, че не ще ги обижда.

Г-нъ Свирачевъ, като се обърналъ къмъ турцитѣ, казалъ:

„На това мѣсто, гдѣто става залесяването, турски гробища не сжществуватъ, защото още презъ 1883 год. хигиеническиятъ съветъ е забранилъ да ставатъ тамъ погребения на мъртви тѣла, тъй като тия гробища допиратъ съвсемъ до града и опасватъ български квартали. Освенъ това, вие турцитѣ, трѣбва да благодарите на дружеството „Лесъ", защото констатирано е, а и вие знаете това, че следъ всѣко погребение, свинитѣ отиватъ, разравятъ пресния гробъ и даже, имало е случаи да разкъсватъ мъртвеца. Така ли е по-хубаво, или при всѣки мъртвецъ да има по едно дръвче и наоколо

чистота? Какво Ви е отговорилъ Русенскиятъ валия Митхадъ Паша, когато още въ турско време, вие сжщитѣ, сте се оплаквали, че шосето отъ Русе за Шуменъ минавало презъ тия сжщитѣ гробища? „Ние", ви казалъ валията, „нѣма да гледаме и питаме никакви мъртавци, защото Турция има нужда отъ шосета, за да се развие търговията въ нашата страна, тъй като въ това отношение сме останали много назадъ. Вие не искахте и желѣзници, но едва сега разбрахте, че сж полезни. Хайде, идете си", завършилъ валията„ и други пжть да не ми правите главоболия съ такива глупави работи".

Преди още г. Свирачевъ да довърши, турцитѣ единъ по единъ сж се разотишли, защото разбрали, че не сж прави.

При все това, турскиятъ мюфтия, пакъ е завелъ дѣло противъ г. Свирачевъ за заграбване турскитѣ гробища и присвояване надгробнитѣ камъни. Това дѣло много лесно се разрешило. г. Свирачевъ възразилъ, че той не е действувалъ тамъ като частно лице, а е вършилъ работа отъ името на дружество съ утвърденъ уставъ, вследствие на което и помолилъ сждията да бжде прекратено дѣлото, което и тъй се решило.

Въпросътъ за турскитѣ гробища вече не се е повдигалъ, само че преди 5 години, една група фанатици турци отъ града се ухитриха и заградиха часть отъ тѣхъ, около 100 декара, граничащи съ парка и новитѣ български квартали, и пакъ тамъ се погребватъ, като при това използуватъ тревата, сѣятъ дини, бобъ, царевица и др., а общината нехае.

За отбелязване е факта, че българитѣ, които съставляватъ $^3/_4$ отъ населението на града, иматъ само едни гробища, около 50 декара, а турцитѣ,

които сж само 1/5, иматъ на три мѣста гробища съ пространство около 1000 декара и продаватъ тревата отъ тѣхъ, на стойность около 30,000 лв, а общината и по тоя случай сжщо нехае.

Но да оставимъ на страна турскитѣ гробища и да видимъ какво става въ първото оградено до болницата мѣсто, което е около 35 декара.

Както по-горе се каза, залесяването на това мѣсто, усилено се почнало презъ 1901 год. Всѣки членъ на дружеството е билъ длъженъ да посади по 5 дръвчета. Първото брѣстово дръвче въ централната алея, до болницата, посадилъ г. Ив. Свирачевъ, второто г. Бозовъ, третето П. Павликяновъ, а останалитѣ дръвчета сж били посадени отъ г. г. учителитѣ и др, съ което тъй да се каже, се положило началото на залесяването отъ инициаторитѣ.

Презъ есеньта се прекопало цѣлото останало мѣсто, а презъ пролѣтьта 1902 г. се залесило съ млади фиданки отъ разсадника, които били нараслi до единъ метръ.

Черничкитѣ около ронда сж засадени отъ ученицитѣ—гимназисти подъ ржководството на учителя А. Марковичъ.

Презъ сжщата 1902 г. на Георгевдень, патронниятъ праздникъ на дружеството, се устроило първото градинско увеселение, посетено отъ многобройна публика, приходътъ отъ което билъ 300 лева, а може би сж щѣли да постжпятъ и по-вече, ала падналиятъ силенъ дъждъ попречиль и публиката се разотишла измокрена.

Тоя дъждъ станалъ причина настоятелството да вземе решение да се построи единъ временень павилионъ, подъ който въ случай на дъждъ, публиката да намира подслонъ.

На 5 юний с. г. падналъ такъвъ силенъ градъ, че опустошилъ, както сеидбитѣ и лозята, тъй и младитѣ дръвчета въ парка, така че управлението на дружеството било принудено да изреже всички убити дръвчета до земята, които за щастие презъ лѣтото пакъ покарали и презъ 1903 г. така се засили, та не се познавало, че сж биле пострадали.

Презъ 1904 г. били посадени северно близо до павилиона, на мѣстото на когото впоследствие е построенъ парковиять бюфетъ, разни цвѣтя и храсталачни цъвтящи фиданки, рози и пр. Това е било дѣло на г. Свирачевъ, който неуморно се грижелъ за разхубавяването на парка.

III. Разширение съ нова часть отъ бившитѣ турски гробища.

Паркътъ вече билъ тѣсенъ, а до самия него, на западъ и югъ, стърчели грознитѣ надгробни камъни на турскитѣ гробища. Ето защо председателътъ на дружеството въ началото на 1905 г. внесалъ предложение, което се приело отъ настоятелството, да се заеме отъ тия грабища още една часть и веднага се огради, като ваденето на камънитѣ се даде на предприемачъ, който да ги използува. Това решение на настоятелството се пазѣло въ тайна, да не би турцитѣ съ съдействието на общината да попречатъ да се изпълни.

Дървениятъ материалъ за ограда на мѣстото и бодливата тель били вече готови; оставало да се изкопаятъ дупкитѣ, но се чакало удобенъ моментъ. Настоятелството се научило, че турцитѣ ще иматъ изборъ за мюфтия на 20 ноември 1905 г. и избрало тоя день да се извърши всичко. Една седмица

преди тая дата паднала гъста мъгла, и г. Свирачевъ използувалъ това време-намѣрилъ 8 души работници, които за единъ день изкопали дупкитѣ за коловетѣ, безъ да се забележи тая работа отъ турцитѣ.

Единъ день по-рано, на 19 ноември, председателятъ писмено и секретно поканилъ мѣстното юнашко дружество, ученицитѣ и нѣкои отъ гражданитѣ да се явятъ на мѣстото, за да се извърши бързо ограждането. На 20 ноември сутринята се явили около 60-70 души отъ поканенитѣ, и веднага започнали да пренасятъ и поставятъ коловетѣ въ готовитѣ дупки и да ги закрепватъ.

Други следъ тѣхъ почнали да ковать бодливата тель, и въ продължение на 3 часа мѣстото, около 100 декара, било оградено, а камънитѣ още на следния день почнали да се вадятъ отъ предприемача Михалъ Аргировъ, комуто била възложена тая работа срещу 800 лева, броени на дружеството.

Цѣла врѣва се дигнала отъ страна на недоволнитѣ турци и общината пратила агенти да съставятъ актъ на виновнитѣ и тѣ съставили такъвъ само противъ председателя Свирачевъ, който впоследствие билъ глобенъ съ 5 лв. но понеже общината подлежала на смѣна, а новиятъ мюфтия не билъ заелъ още длъжностьта си, въпросътъ се смекчилъ и никой не билъ наказванъ по-вече.

Предприемачатъ, съ много работници, успѣлъ презъ зимата да очисти мѣстото отъ надгробнитѣ камъни и ги разпродалъ. Мюфтията поискалъ нему да се предадатъ каманитѣ, но му се отговорило съ писмо отъ председателя, че това може да стане срещу 15,000 лева, които дружеството е платило на работници и пр. и така се запушилъ въпросътъ.

Това ново мѣсто, въ което влиза и колодрума още въ началото на 1906 година, било планирано отъ председателя г. Свирачевъ и се почнало реголването на почвата, която работа по липса на средства се продължила цѣла година.

По това време, бившиятъ секретаръ на дружеството, г. М. Ганчевъ и кондукторътъ П. Павликяновъ, били назначени за чиновници въ Преславъ и тамъ се сетили за Разградското дружество „Лесъ" и неговото културно дѣло, въ което тѣ сж взели живо участие, и съ една кола изпратили даромъ около 400 фиданки дивъ кестенъ, които своевременно били засадени и които днесъ красятъ парка, съ своитѣ стройни стебла и красиви цвѣтове.

IV. Петгодишнината юбилей на дружество „Лесъ".

На 30 априлъ 1906 година, се честувалъ тържествено петгодишниятъ юбилей на дружество „Лесъ". Ето какъ е описано това юбилейно тържество въ в. „Разградски новини", издаванъ и редактиранъ отъ председателя на дружеството г. Ив. Свирачевъ:

„Следъ църковния отпускъ, едно грамадно шествие, състоящо се отъ членоветѣ на това дружество и на юнашкото и колоездачно дружества, духовенството, пѣвческия хоръ, гражданскитѣ и военни власти и многобройно число граждани и гражданки, на чело съ военната музика, се отправиха за парка на дружеството. Гледката бѣше чудесно хубава, когато шествието навлѣзле въ широката и права алея, водяща за парка. Тукъ красивата форма на юнацитѣ и колоездачитѣ съ трикольорни

ленти и знамена, а така сжщо и разнообразната носия на дамитѣ, примѣсени съ тъмно-зеленитѣ листа на младитѣ дръвчета, представляваше една чаровна картина.

Шествието навлѣзе въ парка и се установи въ широкия рондъ срещу новопостроения салонъ—бюфетъ, надъ който се развѣваше едно хубаво трикольорно национално знаме.

Тукъ, въ центра на ронда, духовенството, при участието на пѣвческия хоръ, управляванъ отъ учителя г. М. Стояновъ, отслужи молебенъ, като освети парка и новопостроения салонъ—бюфетъ. Следъ „многая лѣта", председателътъ на дружеството г. Ив. Свирачевъ, произнесе следнята речь:

„Почитаеми госпожи и г-да,

Днесъ три дружества, които сж си подали ржка за дружна дейность, празднуватъ своя патроненъ праздникъ. Това е едно отрадно събитие, което азъ поздравлявамъ отъ все сърдце и пожелавамъ за въ бждаще, това единение да бжде наша ржководна идея и сила.

— Господа, като нѣколкогодишенъ председатель на д-во „Лесъ" и единъ отъ скромнитѣ инициатори за основаването му, нека ми бжде позволено да кажа нѣколко думи за това дружество, толкова по вече, че то (дружеството), независимо отъ годишния си праздникъ, има щастието да чествува още и петгодишнината отъ своето основаване.

Преди петь години, г-да, това мѣсто, гдето ние за пръвъ пжть чуваме да се извършва единъ свещенъ обрядъ на нашъ езикъ и религия и гдѣто чуваме сладкия гласъ на многобройни пойни птичета, които възпѣватъ тая хубава природна красота, създадена отъ нашето дружество, е било, както това се знае отъ по-вечето присжтствующи, едно пусто и грозно мѣсто, което ни е напомняло игото на петвѣковнитѣ азиатски владетели. Живото царство на турцитѣ се победи въ продължение на година и половина, когато мъртвешкото още дълго време упорствуваше и едва следъ 25 г. борба, преди 5 години, ние членоветѣ на дружеството „Лесъ" нанесохме пърдия победоносенъ ударъ на това мъртвешко царство, което съ своитѣ грозни каменни стълбове потискаше тая толкова хубава земя и не ѝ даваще да ни дарува съ своитѣ природни красоти. Да, преди 5 години, ние съ голѣми усилия можахме да освободимъ отъ това пространно мѣсто единъ къть земя, на която днесъ се наслаждаваме и която, култивирана отъ дружеството, е станала толкова привлекателна и полезна за стари и млади и за цѣлъ птичи миръ.

„Миналата есень, ние съ помощьта на нашитѣ съюзници—юнацитѣ превзехме и освободихме още една значителна часть отъ тая потисната земя, която часть е предъ очитѣ Ви, и която не следъ дълго време ще бжде една отъ най-красивитѣ, понеже за нея се вематъ особни мѣрки, както по отношение плана ѝ, така и по отношение залесяването ѝ съ доброкачествени дръвчета. Превзехме казвамъ, г-да, защото действително дружеството водѣше борба не само съ турцитѣ, но и съ ония, които сж облѣчени въ власть и които носятъ името българи. Това е жалко, но е фактъ. Ние, обаче, при всичкитѣ спънки, които ни се правятъ, нѣма да се спремъ до тукъ. Ние, съзнавайки, че вършимъ едно културно дѣло, че принасяме една благо-

УНИВЕРСИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
ГР. РАЗГРАД
ИНВ. №

дать за града и, че ако не днесъ, то утре нашето дѣло ще бжде оценено както заслужва, ще вървимъ още напредъ. Ето защо, азъ, отъ името на дружеството, апелирамъ къмъ всички граждани да обикнатъ и оценятъ нашето културно дѣло и да не отказватъ своята морална и материална подкрепа, за да може дружеството да изпълни до край съ успѣхъ своята задача".

„Следъ тая речь на председателя, музиката засвири хоро, и всички млади се заловиха да играятъ, а по старитѣ и присжтствующитѣ официални лица, бѣха поканени отъ членоветѣ на закуска въ салона на новия бюфетъ, дето се напиха многобройни наздравници за виновницитѣ—създатели на парка и за успѣха на дружеството".

„Следъ обѣдъ имаше градинско увеселение и паркътъ бѣше препълненъ съ публика, която взе живо участие въ веселбитѣ, които продължиха до полунощь".

Така се отпразднувала петгодишнината на д-во „Лесъ" и неговото културно дѣло.

V. Отстжпване мѣсто въ парка, за колодрумъ и игрище, на разградската спортна конфедерация.

Презъ 1906 година, постжпило заявление отъ страна на тогава сжществующата спортна конфедерация въ града ни, съ което се моли настоятелството на дружеството „Лесъ" да отпустне мѣсто въ парка 9,000 кв. м. отъ новозаграденото такова още празно мѣсто, за колодрумъ и игрище на конфедерацията. Понеже настоятелството не могло само да разреши този въпросъ, то постановило да

се свика извънредно общо събрание за разрешаване въпросното искане.

Събранието на дружеството „Лесъ"се е състояло на 10 априлъ 1906 г. Председателтъ г. Ив. Свирачевъ, е докладвалъ искането на конфедерацията и сложилъ въпроса за разрешение.

Въ полза на искането да се отстжпи мѣстото, сж говорили г. г. Илия Христовъ, Драганъ Данаиловъ, Д-ръ Башевъ и др., а г-да П. Ивановъ, Стефанъ Константиновъ, Стр. Бърневъ и др. противъ, понеже се опасявали, че ще се създаде прецидентъ и за други подобни отстжпки и на други корпорации, а при това още, че съ създаването колодрумъ, една голѣма часть отъ мѣстото ще остане незалесена, заради това тѣ се обявяватъ противъ искането на конфедерацията.

Следъ даденитѣ обяснения отъ участвувалитѣ въ събранието г. г. Др. Данаиловъ и Д-ръ Башевъ, че създаването колодрумъ въ парка ще бжде отъ голѣма полза и за самото дружество „Лесъ", понеже при градински увеселения, давани отъ дружеството, и конфедерацията ще взема участие, а съ това, нѣма съмнение, по-вече публика ще се привлича, събранието решило: Отстжпва на Разградската спортна конфедерация 9,000 кв. м. мѣсто, за колодрумъ и игрище, находеще се въ юго-западния жгълъ на новозаградената часть, за да се ползува отъ него, като свое собствено, съ задължение да се залесятъ всички околни празни мѣста съ разни дръвчета, и съ условие още, че конфедерацията нѣма право на това мѣсто да строи свой отдѣленъ бюфетъ, а ще се ползува отъ тоя на д-во „Лесъ".

За голѣмо съжаление, въпреки многократнитѣ

подканвания отъ страна на дружественото настоятелство, конфедерацията не е сторила нищо по отношение на въпросното залесяване, и тая работа въ последствие е легнала пакъ върху дружеството.

VI. Залесяване центра на парка съ борови дръвчета.

Най-голѣмата грижа на настоятелството, следъ окупиране втората часть отъ турскитѣ гробища, била тая—да се залеси една часть отъ това мѣсто съ борови дръвчета, но отъ где да се вематъ млади борови фиданки и то безъ пари, това никой не е можелъ да посочи. Но ето че щастието на дружеството неочаквано му дошло на помощь.

Презъ лѣтото на 1907 година г. Байкушевъ, началникъ на горското отдѣление при Министерството на Земледѣлието, пристигналъ въ Разградъ и се намѣрилъ съ своя приятель г. Н. Бабачевъ—учитель въ мѣстната м. гимназия, който между другото разправилъ г. Байкушеву за успѣха на нашето дружество, по отношение залесяването. Г-нъ Байкушевъ пожелалъ да види нашето дѣло и тръгнали двамата за парка, гдето като пристигнали, намѣрили председателя на дружеството г. Свирачевъ съ ножици въ ржка, като чистелъ младитѣ дръвчета, и съ когото г. Байкушевъ се запознялъ.

Радвамъ се и Ви благодаря, г. Свирачевъ, че сте имали хубавата идея да съставите дружество за залесяване околностьта на Разградъ. Това е цѣла благодатъ за града и добъръ примѣръ за младото поколѣние, казалъ г. Байкушевъ.

Следъ като г. Свирачевъ описалъ на кратко историята и нуждитѣ на дружество „Лесъ", г. Байкушевъ му обещалъ подкрепа за успѣха на културното дѣло на дружеството по отношение залесяването и още идната пролѣть, добавилъ той, ще Ви се пратятъ достатъчно борови фиданки и други, отъ каквито се има нужда, отъ държавнитѣ разсадници.

Г-нъ Байкушевъ си взелъ бележка, какви и колко фиданки ще прати на дружеството.

Презъ есеньта, почвата, дето щѣли да бждатъ посадени борчетата, била хубаво приготвена и съ нетърпение се очаквала пролѣтьта.

На 11 априлъ 1908 г., многоочакванитѣ борови фиданки, на брой 5,000 пристигнали и веднага се почнало засаждането имъ подъ ржководството на агронома г-нъ Г. Петковъ, на мѣстата, дето днесъ се намиратъ и които вече сж нараслн до 5—8 метра височина, и украсяватъ парка съ своята зеленина, както презъ лѣтото, така и презъ зимата.

VII. Разширението на парка презъ 1908 г. и въ общи чърти живота на д-во „Лесъ" отъ тогави до днесъ.

Въ края на 1908 год. г. Свирачевъ, понеже билъ назначенъ на служба другаде, използувалъ случая, да увеличи парка съ още едно ново мѣсто и, преди да замине за мѣстоназначението си, наредилъ работници, които въ 2 дни заградили още около 150 декара западно и южно отъ парка, така че той станалъ 250 декара, колкото е сега. Залесяването на това ново мѣсто било възложено на новия председатель г. Драганъ Данаиловъ, който изпълнилъ възложената му работа.

Презъ 1911 год. председатель на дружеството е билъ г. Д-ръ Мартиновъ, сжщия е билъ преиз-

бранъ и за 1912 г. Съ обявяване Балканската война, дружеството е останало почти безъ управление. Презъ това време единъ побългаренъ турчинъ е билъ поставенъ като пазачъ да се грижи за охраната на парка.

Следъ войната, въ 1913 г. Д-ръ Мартиновъ се завърналъ и поелъ управлението на дружеството, но въ сжщата година той билъ примѣстенъ въ Ортакьой като ветернаренъ лѣкарь, вследствие на което се свикало общо събрание за избиране на председатель, и за такъвъ е билъ избранъ завърналиятъ се отъ Силистра, дѣто билъ окол. началникъ, г. Ив. Свирачевъ, който и до днесъ се преизбира и води управлението на дружеството и залесяването празднитѣ мѣста въ парка.

* * *

Презъ пролѣтьта на 1923 г. по инициативата на тогавашния подпредседатель на д-во „Лесъ" г-нъ В. Димовъ, който сжщевремено бѣ и общински кметъ въ града, се започна на общинска смѣтка постройката на помещение за „*лѣтенъ театъръ*" въ парка, като се е разчитало, че въ последствие разхода по тая работа ще бжде оформенъ съ допълнителенъ общински бюджетъ. Обаче станалата, вследствие събитията презъ м-цъ юний с. г., промяна въ управата на общината, наложи спиране на работата.

Настоятелството на дружеството своевременно се занима съ въпроса въ заседанието си на 27 юний с. г. и реши: да се свика общо дружествено събрание, което да вземе решение по него.

Въ състоялото се на 2 юлий 1923 г. общо събрание на членоветѣ на д-ството, следъ станалитѣ

разисквания по въпроса, се взе решение: понеже нѣма кворумъ, да се отложи заседанието за 8 юлий с. г., когато да продължатъ разискванията по въпроса и да се вземе окончателно решение.

На 8 юлий с. г., следъ станалитѣ обстойни разисквания по въпроса, се реши съ **абсолютно болшинство**: да се доизкара „лѣтния театъръ" съ наличнитѣ средства на д-во „Лесъ", като при това се разрешава на настоятелството за недостига да се обърне за помощи и да сключи заеми.

Това решение бѣ изпълнено наполовина Направи се само постройка за сцената, а по липса на средства другата часть отъ театра остана незастроена. Въ това положение постройката остана **абсолютна негодна** за използуване и вложения въ нея капиталъ остана мъртавъ.

Тъй изминаха цѣли две години. Едва презъ 1925 г., въ годишното събрание на дружеството, станало на 10 май с. год. наново се сложи на обсѫждане въпроса за „лѣтния театъръ". Следъ изчерпателно дебатиране, като се взе предъ видъ, че парка, който особено лѣтно време е най-доброто мѣсто за отдихъ и развлечение въ града ни, се нуждае отъ една постройка за „лѣтенъ театъръ", която да бжде приспособена за използуване както за театрални, тъй и за кино-представления, концерти и събрания. Съ нея би се задоволила една твърде сжществена културна нужда. При това, като се взеха предъ видъ и обстоятелствата, че сжществующия парковъ бюфетъ е вече станалъ съвършено негоденъ за използуване, и че за въ време на внезапенъ дъждъ въ парка е необходимо да има едно по-обширно мѣсто за подслонъ на пуб-

ликата, се реши: да се събори стария бюфетъ и съ неговия материалъ и новъ такъвъ, да се направи пристройка къмъ съградената постройка за сцена на „лѣтния театъръ", като цѣлото така построено здание да бжде нагодено да може да се използва за театъръ, кино и парковъ бюфетъ. За цельта се избра комисия, съ мандатъ да уреди подробноститѣ по реализирането на това решение.

Сжществующата финансова криза наложи единъ временень застой въ реализирането на тая отлична идея, но за напредъ д-ството разчита, че то подкрепено, както материално тъй и морално, отъ съзнателното гражданство и общината, ще намѣри начини и средства да довърши тая скромна сграда, която ще бжде мѣсто не само на приятенъ отдихъ и душевна наслада, но ще бжде и изворъ на по-висша култура.

* * *

Както инициативата, тъй и главната работа по украсяването и усъвършенствуването на любимия ни паркъ, не може да не се признае, че се дължи най-вече на четвъртъ-вѣковниятъ трудъ, неуморното постоянство и грижитѣ на г-нъ **Ив. Свирачевъ** Нему и на сътрудницитѣ му въ това творческо дѣло, хвала и честь!

По тоя тържественъ случай, празднуването на 25-годишния юбилей на дружеството, заслужава да бждатъ споменати имената и на другитѣ лица, които иматъ по-значителни заслуги къмъ него въ качеството си на негови ржководители и по-дѣйни членове, или като почетни членове съ материал-

ната си помощь Такива сж: г. г. † Брайко Бозовъ, † Д-рь Банковъ, П. Павликяновъ, Драганъ Данаиловъ, А. Марковичъ, Велико Йордановъ, М. Ганчевъ, Хр. Божиловъ, Никола Г. Николовъ, Максимъ Стояновъ, Никола Вжеловъ, Георги Стаматовъ, Ив. М. Бояджиевъ, Цв. Чолаковъ, Георги Ключаровъ, † Атанасъ Баневъ, Георги Петковъ, Д-ръ Д. Пенчевъ; † Ив. Ев. Гешевъ-София, подар. 200 лв. Ст. Куюмджиевъ, Русе—700 лв. Бор. Геранлиевъ, Разградъ —500 лв. † Асенъ Бърневъ, Разградъ — 300 лв. Велиславъ Поповъ, Русе—500 лв. Поруч. Хр. Ивановъ — 320 лв. и † Ив. Цаневъ, Разгадъ—300 лв

На живитѣ отъ поменатитѣ лица дружеството изказва искрена благодрность, а на починалитѣ— **„вѣчная имъ память".**

* * *

По своето мѣстоположение, хубави алеи и разнообразни горски и декоративни дръвчета нашиятъ паркъ не пада по-долу отъ столичната и варненската общински градини, за които сж харчени милиони.

* * *

И така, д-во „Лесъ", въ периода на 25-годишното си сжществуване, съ упоритъ трудъ и смѣли борби можа да създаде съ нищожни средства едно културно дѣло, рожба на частната инициатива, което достойно се адмирира отъ всѣки външенъ посетитель, и което е цѣла благодать за Разградъ. Нека това величаво дѣло послужи за примѣръ и

назидание на младото и интелигентно поколѣние
въ всички градове и села на нашето Отечество!

Настоятелство на дружеството презъ юбилейната 1926 година.

Председатель: Ив. В. Свирачевъ

Подпредседатель: Ц. Ивановъ

Секретаръ: Г. Д. Касамаковъ

Касиеръ: Г. Тиховъ

Съветници:
- Пор. Бърдаровъ
- Нед. Чобановъ
- Наню Поповъ.

Дърветa и цъвтящи шубраци въ парка на Разградското дружество „Лесъ".

1. Плюскавица	Colutea arborescens
2. Жълтъ салкъмъ (грозданка)	Cytisus laburnum
3. Глогъ	Crataegus oxyacantha
4. Червено-жлътка Гарабче, Айва	Evonymus europeus
5. Черна лѣска—Дива боя	Rhamnus frangula
6. Луловина, Герпмеше	Viburnum lantana
7. Калина, картопъ	Viburnum opulus
8. Кавланъ, Мекишъ	Acer tataricum
9. Кленъ	Acer campestres
10. Яворъ	Acer pseudoplatanus
11. Шестилъ	Acer platanoides
12. Ацеръ негундо	Acer negundo
13. Дрѣнъ	Cornus mas
14. Кучи дрѣнъ, мжждрянъ	Cornus sangvinea
15. Птичи дрѣнъ	Ligustrum vulgaris
16. Трепетлика	Populus tremula
17. Балсамна топола	Populus balsamifera
18. Жълтъ рибизълъ	Ribies aurea
19. Чинаръ	Peatanus orientalis
20. Смрадлика	Rhus cotinus
21. Дивъ кестенъ	Aesculus hippocastanium
22. Лѣска	Coryllus avellana
23. Обикновенъ брестъ	Ulmus campestris
24. Гжбовъ брѣстъ	Ulmns suberosa
25. Планински брѣстъ	Ulmus montana

26. Осенъ—Ясенъ (планински)	Fraxinus excelsior
27. Обикновенъ ясенъ	Fraxinus ornus
28. Американски трънъ	Maclura aurianthes
29. Люлякъ	Syringa vilgara
30. Липа едролистна	Tilia grandifolia
31. Липа дребнолистна	Tilia parvifolia
32. Черенъ скребъръ	Lonicera nigria
33. Формозъ, маргаронъ	Symphoricarpus racemosus
34. Брекиня, Дяволско дърво	Sorbus torminalis
35. Оскоруша	Sorbus domestica
36. Габъръ	Carpinus betulus
37. Келявъ габъръ—кличатъ	Carpinus duinesis
38. Бѣлъ сминъ гирлянда	Philadelphus corunarius
39. Сминъ, ясминъ	Jasminium officinalis
40. Орѣхъ	Juglans regia
41. Бѣла черница	Morus alba
42. Черна черница	Morus nigra
43. Церъ	Quercus ceris
44. Горунъ	Quercus pedanculata
45. Граница	Quercus pubescens
46. Салкъмъ акация	Robinia pscudoacacia
47. Дива череша	Prunus avium
48. Вишня	Prumus cerasus
49. Зарзала	Prunus armeniaca
50. Праскова	Persica vulgaris
51. Бадемъ—Миндалъ	Amygdalis comunis
52. Дюля	Cydonia vulgaris
53. Круша	Pirus comunis
54. Киселица	Pirus malus
55. Гледичия	Gleditschia triacantus
56. Ракидивица	Tamarix tetranda
57. Ела	Abies pectinata
58. Смърчъ	Picea excelsa

59. Бѣлъ боръ	Pinus silvestris
60. Черъ бобъ	Pinus nigra Pinus Austriaca
61. Софора	Sophora Japonica
62 Червенъ салкъмъ	Robinia haspida
63. Катлambукъ	Celtis orientalis
64. Пауломиа	Paulomia gignatea
65. Бигнония	Bignonia

ПРИЛОЖЕНИЕ

8 изгледи отъ парка,

снети презъ

1904, 1906, 1907 и

1926 г.

Една отъ алеитѣ къмъ ронда на парка,- снимка отъ 1904 година.

Изгледъ отъ парковия бюфетъ, – отъ 1906 г.

„Липовата алея" къмъ ронда на парка, — снимка отъ 1907 г.

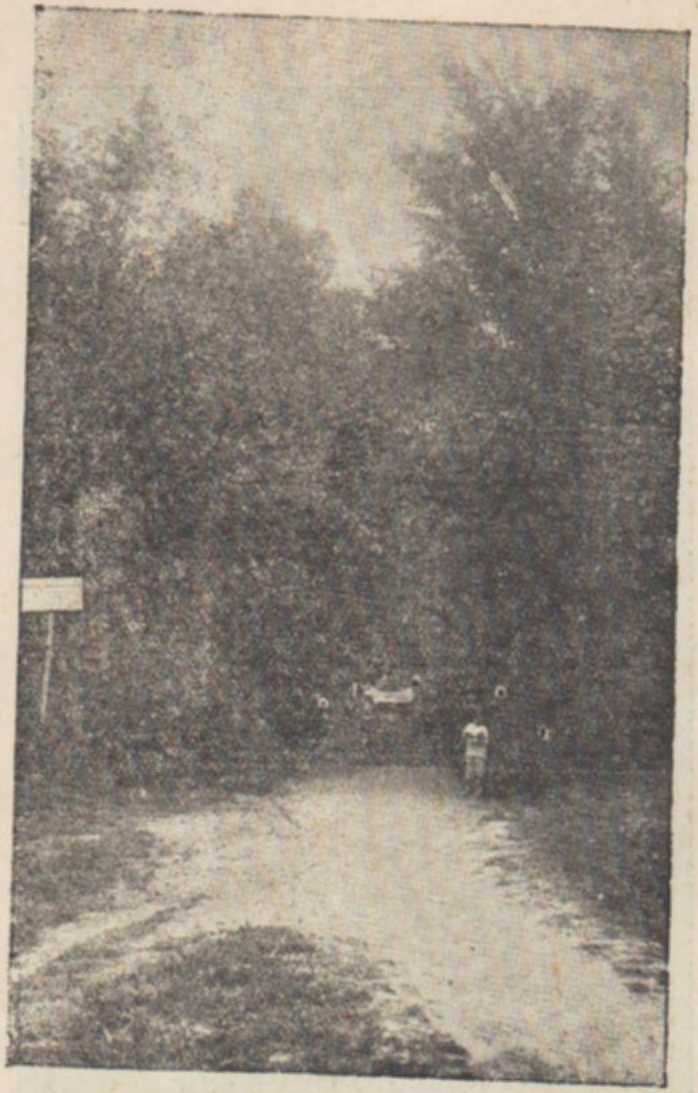

Главната „входна алея" къмъ ронда на парка, — снимка отъ 1926 година.

„Боровата алея" при колодрума, - снимка отъ 1926 година.

Застроената часть отъ „Лѣтния театръ", — снимка отъ 1926 год.

Изгледъ: „Часть отъ колодрума", — снимка отъ 1926 година.

Изгледъ отъ „Ронда на парка", — снимка отъ 1926 год.